SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 183/2010-32

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 29. júna 2010 v senáte zloženom z predsedu Jána Auxta a zo sudcov Ľubomíra Dobríka a Rudolfa Tkáčika prerokoval sťažnosť J. K., M. K. a K. K., všetci bytom M., zastúpených Advokátskou kanceláriou G., s. r. o., M., v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. M. G., vo veci namietaného porušenia ich základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 163/2007 zo 17. decembra 2008 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo J. K., M. K. a K. K. na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 163/2007 zo 17. decembra 2008 p o r u š e n é b o l i .

2. Ústavný súd Slovenskej republiky z r u š u j e uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 163/2007 zo 17. decembra 2008 a naň nadväzujúci rozsudok Krajského súdu v Žiline sp. zn. 9 Co 50/2009 z 24. septembra 2009 a vec v r a c i a Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky j e p o v i n n ý uhradiť J. K., M. K. a K. K. trovy konania v sume 668,58 € (slovom šesťstošesťdesiatosem eur a päťdesiatosem centov) na účet Advokátskej kancelárie G., s. r. o., M., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 183/2010-14 zo 4. mája 2010 prijal v časti podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť J. K., M. K. a K. K. (ďalej len „sťažovatelia“), ktorou namietajú porušenie svojho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 4 Cdo 163/2007 zo 17. decembra 2008.

Na základe výzvy ústavného súdu sa k veci písomne vyjadril najvyšší súd podaním sp. zn. KP 4/2010 z 29. mája 2010, ktoré bolo doručené ústavnému súdu 14. júna 2010. Vo vyjadrení najvyššieho súdu sa okrem iného uvádza:

„Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti vytýkajú Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky, že svojím uznesením sp. zn. 4 Cdo 163/2007 z 17. decembra 2008 zasiahol do ich práv garantovaných v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Navrhli, aby Ústavný súd

Slovenskej republiky toto rozhodnutie zrušil. Porušenie ich práva malo spočívať v tom, že porušovateľ neposlal sťažovateľom dovolanie navrhovateľa, čim im znemožnil vyjadriť sa k nemu, pretože by určite namietali oneskorenosť podania dovolania. Trvali na tom, že dovolanie podal účastník konania (A.) po zákonnej lehote stanovenej v § 240 O. s. p.

Najvyšší súd Slovenskej republiky sťažnosťou napadnutým uznesením zrušil rozsudok Krajského súdu v Žiline zo 6. 2. 2007 sp. zn. 23 Co 452/2005 a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Najvyšší súd Slovenskej republiky v danej veci preskúmal rozsudok odvolacieho súdu na základe včas podaného dovolania a dospel k záveru, že je trpí vadou konania, v dôsledku ktorej bola odňatá možnosť účastníkovi konať pred súdom(§ 243b ods. 1 O. s. p.). Uviedol, že z odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu nevyplýva z akých skutkových zistení pri nezmenenom skutkovom stave súd vychádzal. Z obsahu spisu vyplýva, že rozsudok odvolacieho súdu nadobudol právoplatnosť dňa 21. mája 2007 a dovolanie bolo voči nemu podané dňa 20. júna 2007, t. j. v zákonnej jednomesačnej lehote.

Podanie dovolania je ohraničené objektívnou procesnou lehotou. Dĺžka lehoty na podanie dovolania je jeden mesiac. Ide o lehotu určenú podľa mesiacov, to znamená, že lehota skončí uplynutím toho dňa, ktorý sa zhoduje svojim označením s dňom, keď došlo k skutočnosti, ktorá určuje začiatok plynutia lehoty, teda dňom kedy rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť (§ 57 ods. 2). Rozhodnutie odvolacieho súdu je právoplatné, ak bolo riadne doručené (§ 159 ods. 1, § 167 ods. 2); možnosť jeho napadnutia odvolaním je vylúčená (formálna právoplatnosť). Právoplatnosť rozhodnutia vyznačí na prvopise rozhodnutia súdu prvého stupňa a na prvopise rozhodnutia súdu druhého stupňa, súd ktorý rozhodoval v prvom stupni (§ 62 ods. 2 vyhlášky č. 543/2005 Z. z. o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné súdy, krajské súdy, Špeciálny súd a vojenské súdy). Pre plynutie lehoty teda nie je rozhodujúci údaj o doručení rozhodnutia niektorému z účastníkov, ale údaj o doručení rozhodnutia účastníkovi v poradí najneskôr. Najvyšší súd Slovenskej republiky uskutočnil výklad ustanovení § 240 O. s. p. v súlade s doteraz zaužívanou praxou a judikatúrou. Skutočnosť, že sťažovatelia sa s vyslovenými závermi najvyššieho súdu nestotožňujú, nemôže viesť k úsudku o porušení ich ústavného práva. Najvyšší súd na základe riadne a včas podaného mimoriadneho opravného prostriedku preskúmal rozhodnutie súdu nižšieho stupňa a meritórne rozhodol...“.

K vyjadreniu najvyššieho súdu zaujal stanovisko právny zástupca sťažovateľov podaním z 22. júna 2010, ktoré bolo doručené ústavnému súdu 28. júna 2010. V podaní okrem iného uviedol:

„K výzve bolo pripojené aj vyjadrenie porušovateľa z 29. 5. 2010 ku ktorému uvádzame, že porušovateľ sa dovoláva skutočnosti, že na rozhodnutiach bola vyznačená právoplatnosti: s dátumom 21. mája 2 007.

Ako už bolo uvedené v návrhu, rozsudok Krajského súdu Žilina č. 23 Co 452/2005-285 bol doručený právnemu zástupcovi účastníka konania A. dňa 19. 4. 2007 a právnemu zástupcovi sťažovateľov dňa 18 . 4 . 2007, teda právoplatným sa rozsudok stal doručením účastníkom konania a návrh na dovolanie bol podaný oneskorene.“

Ústavný súd podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde so súhlasom účastníkov upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Vo všeobecnosti úlohou súdnej ochrany ústavnosti poskytovanej ústavným súdom nie je chrániť občana pred skutkovými omylmi všeobecných súdov, ale chrániť ho pred takými zásahmi do jeho práv, ktoré sú z ústavného hľadiska neospravedlniteľné a neudržateľné (I. ÚS 17/01). Z rozdelenia súdnej moci v ústave medzi ústavný súd a všeobecné súdy totiž vyplýva, že ústavný súd nie je opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov (napr. I. ÚS 19/02).

Ústavný súd vzhľadom na svoju doterajšiu judikatúru považuje v prvom rade za potrebné uviesť, že nie je zásadne oprávnený ani povinný preskúmavať a posudzovať skutkové zistenia a právne názory všeobecných súdov, ktoré sú základom ich rozhodnutí.

Preskúmanie rozhodnutia všeobecného súdu v konaní pred ústavným súdom má opodstatnenie len v tom prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo alebo napadnutým rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody.

Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy). Táto povinnosť všeobecných súdov vzhľadom na ich postavenie ako primárnych ochrancov ústavnosti a vzhľadom na povinnosť Slovenskej republiky rešpektovať medzinárodne záväzky vyplývajúce z medzinárodných zmlúv o ochrane ľudských práv a základných slobôd (pozri napr. III. ÚS 79/02) zahŕňa zároveň požiadavku rešpektovania procesných garancií spravodlivého súdneho konania vyplývajúcich z čl. 47 ods. 3 a čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 dohovoru v súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva.

Jedným z aspektov práva na spravodlivý proces, je teda – okrem práva domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde (prístup k súdu) – aj právo na určitú kvalitu súdneho konania, ktorá okrem iných procesných záruk kladie dôraz aj na zachovanie kontradiktórnosti konania a „rovnosti zbraní“ (podobne napr. III. ÚS 402/08). Podstatou kontradiktórnosti a s ňou súvisiacou „rovnosťou zbraní“ je, aby všetci účastníci konania

mali reálnu možnosť využiť svoje procesné práva predložiť argumenty a reagovať na „protiargumenty“ protistrany. Osobitne to platí o sporových konaniach, v ktorých stoja proti sebe žalobca a žalovaný, a kde sa v celom rozsahu uplatňuje kontradiktórnosť konania (napr. IV. ÚS 42/09, IV. ÚS 147/04).

Sťažovatelia ako dôvody svojej sťažnosti uviedli to, že najvyšší súd rozhodol bez nariadenia pojednávania a bez toho, aby mali príležitosť vyjadriť sa k žalobcom podanému dovolaniu, čím bolo odňaté ich základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a tiež to, že prerokoval dovolanie žalovaného napriek tomu, že pre takýto jeho postup neboli splnené podmienky dovolacieho konania, pretože žalobca podľa nich nepodal dovolanie v zákonnej lehote, ktorej zmeškanie nemožno odpustiť.

1. Ústavný súd sa najprv zaoberal tou časťou sťažnosti, ktorou sťažovatelia namietali porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ku ktorému malo dôjsť tým, že najvyšší súd im odňal možnosť konať pred súdom, pretože sa nemohli vyjadriť k podanému dovolaniu žalobcu v dovolacom konaní.

Z obsahu spisu Okresného súdu Dolný Kubín (ďalej len „okresný súd“) je zrejmé, že sa v ňom skutočne nenachádza žiadne vyjadrenie sťažovateľov datované po 21. júni 2007, teda po dni doručenia dovolania žalobcom okresnému súdu, a ani výzva všeobecných súdov pred predložením spisu najvyššiemu súdu od 16. júla 2007, aby sa sťažovatelia mohli vyjadriť k podanému dovolaniu. Rovnako je z obsahu spisu okresného súdu jasné i to, že najvyšší súd podané dovolanie žalobcu prerokoval bez nariadenia dovolacieho pojednávania [§ 243a ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“)]. Z akého dôvodu sa rozhodol najvyšší súd takto postupovať a v čom videl nepotrebnosť nariadiť pojednávanie, z odôvodnenia jeho rozhodnutia zistiť nemožno.

Ústavný súd je tohto názoru, že rozhodnutie o tom, či o podanom dovolaní najvyšší súd bude rozhodovať s nariadením alebo bez nariadenia pojednávania, na ktoré predvolá účastníkov, je vecou úvahy najvyššieho súdu. Na druhej strane je však žiaduce takýto postup najvyššieho súdu účastníkom odôvodniť. Čo je však významnejšie, rozhodnúť bez nariadenia pojednávania, na ktoré budú riadne predvolaní účastníci, prichádza do úvahy iba

v prípade, ak takýto postup bez akýchkoľvek pochybností nebude na ujmu procesným právam účastníkom a ich právu na spravodlivý proces.

Vyjadriť sa k dovolaniu je právom účastníka konania. Ako vyplýva zo spisu okresného súdu, najvyšší súd svojím postupom neumožnil sťažovateľom vyjadriť sa k podstate dovolania podaného žalobcom, a keďže vo veci nenariadil ani dovolacie pojednávanie, na ktoré nepredvolal účastníkov a neposkytol im priestor na zaujatie ich stanoviska k podanému dovolaniu, porušil základné právo jeho účastníkov na súdnu ochranu a spravodlivé súdne konanie. O podanom dovolaní rozhodol najvyšší súd 17. decembra 2008 bez nariadenia pojednávania, keď uznesením sp. zn. 4 Cdo 163/2007 zrušil právoplatný rozsudok Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 23 Co 452/2005 zo 6. februára 2007.

K uvedeným skutočnostiam sa podpredsedníčka najvyššieho súdu nevyjadrila.

Uvedeným uznesením najvyššieho súdu a jeho postupom v dovolacom konaní bola nepochybne porušená jedna z požiadaviek spravodlivého súdneho konania, a to kontradiktórnosť konania.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd (bez toho, aby sa zaoberal vecnou správnosťou rozhodnutia najvyššieho súdu, resp. následným rozhodnutím krajského súdu) preto dospel k záveru, že postupom najvyššieho súdu v dovolacom konaní vedenom pod sp. zn. 4 Cdo 163/2007 a jeho uznesením zo 17. decembra 2008 bolo porušené základné právo sťažovateľov na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, tak ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto rozhodnutia (obdobne napr. II. ÚS 105/09, II. ÚS 116/09).

2. Sťažovatelia videli porušenie označených práv aj v tom, že najvyšší súd prerokoval dovolanie žalobcu, hoci neboli splnené podmienky na vykonanie dovolacieho konania, pretože podľa nich bolo podané po zákonom ustanovenej lehote.

Ústavný súd z obsahu sťažnosti, jej príloh, vyjadrení účastníkov a súdneho spisu zistil, že rozhodnutie okresného súdu sp. zn. NO-5 C 76/03 z 15. júna 2005 v spojení s rozhodnutím krajského súdu sp. zn. 23 Co 452/2005 zo 6. februára 2007 nadobudlo právoplatnosť 21. mája 2007.

Dovolanie (z 20. júna 2007) proti rozhodnutiu krajského súdu doručil žalobca na najvyšší súd 21. júna 2007, to znamená, že bolo podané v lehote jedného mesiaca od právoplatnosti rozhodnutia (§ 240 ods. 1 OSP) v spojení s § 57 ods. 1 až 3 OSP.

Ústavný súd preto na základe uvedeného konštatoval, že v tomto smere je námietka sťažovateľov nedôvodná.

III.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva alebo slobody došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, prípadne nečinnosťou, zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, prípadne prikáže tomu, kto právo alebo slobodu porušil, aby vo veci konal.

V záujme ochrany ústavou garantovaného základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktoré boli u sťažovateľov porušené uznesením najvyššieho súdu zo 17. decembra 2008 a jeho predchádzajúcim postupom v konaní vedenom pod sp. zn. 4 Cdo 163/2007, bolo potrebné preto uznesenie najvyššieho súdu a naň nadväzujúci rozsudok krajského súdu sp. zn. 9 Co 50/2009 z 24. septembra 2009 zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie, tak ako to je uvedené v bode 2 výroku tohto rozhodnutia.

Ústavný súd napokon rozhodol podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj o úhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. M. G. z Advokátskej kancelárie G., s. r. o., M. Sťažovatelia si uplatnili aj trovy konania, ktoré konkrétne nevyčíslili.

Ústavný súd pri priznaní trov vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2009 (721,40 €), pričom výšku základnej sadzby tarifnej odmeny bolo potrebné v súlade s § 13 ods. 3 vyhlášky znížiť o 20 %, lebo ide o spoločné úkony pri zastupovaní „dvoch alebo viacerých osôb“.

Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania zistil, že podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov patrí náhrada trov konania trom sťažovateľom za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2010 v celkovej sume 668,58 € (prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie sťažnosti v sume 4 x 120,23 €, znížené o 20 %) a k tomu náhrada 6-krát režijného paušálu po 7,21 €.

Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 29. júna 2010